

čuti, še ni dano, da bi to, kar ima, tehnično prav izrazila, perspektivirala, poglobila. Noben filozof ni! In to je. Njen roman je komajda površen koncept. Lica vstajajo iz mrakot, so in niso, fabula osrednje osebe Tine — da li ni kaj Gramontove v reminiscenci? — sili v problem, a ne more. Pisateljica ni prebavila. Bral si, nisi prebavil. A ta pogum, pisati kaj tako močno zasidranega! Prija mi. Kmetovi častitam. Z lastno šolo in dobrim mentorjem bo dozorela — prihodnjič. Dr. I. Pregelj.

Staroslav: **Gostilne v stari Ljubljani**. Popravljeni in pomnoženi ponatis iz »Jutra«, 1926. Ilustrirano. Založilo »Jutro«, Ljubljana, 1926. — Po kratkem splošnem zgodovinskem in predmetoslovnem uvodu o vrstah pijač in gostilen, o napijanju in izveskih sledi Imenopis starih ljubljanskih gostilen po mestnopedografskem redu. Knjižica nudi obilo gradiva za topografijo ter hišno in intimno kulturno zgodovino ljubljanskega miljeja. Risbe niso najboljše, vendar se tudi po njih oživlja marsikak spomin in mnogotera poteza po pretresu uničenega miljeja, v katerem so se shajali in zabavali naši očetje. Iz minulega pivskega ozračja nas pozdravlja tudi majolika iz osemnajstega stoletja s slovenskim napisom. Frst.

UMETNOST.

Iz ljubljanske šole za arhitekturo. 1925. — Ta druga publikacija šole za arhitekturo na ljubljanski univerzi, ki jo vodi prof. Jož Plečnik, veje istega duha kakor prva, o kateri smo svoj čas poročali. Tiskana je razkošno na papirju za umetniški tisk in obsega samo reprodukcije načrtov, izvršenih del in diplomskih nalog te šole. Tvarina je razdeljena v skupine z naslovi: Iz domovine — Diplomski dela l. 1924 — Izvršena dela — Različni projekti — Interjerji — Studije za cerkvena dela — Mala dela — Spomeniki — Drobiž. — Tri komponente naše stavbne umetnosti, kakor jo predstavlja ta šola, stopajo to pot še bolj jasno na dan kakor prvič, ko smo njeno publikacijo sprejeli z žejo kakor smo še redko katero: Domovina s svojimi spomeniki arhitekture preteklosti, katere velika važnost je bila prvič poudarjena tudi v uvodni besedi; drugič spoznanje bistva in formuliranje smotrenosti vsakega dela — poteza, ki je temelj modernemu arhitekturnemu stremljenju; in nazadnje klasična antika kot učiteljica reda in strogosti, vendar nikdar kot kopija, ampak samo kot element discipline in pomoček k vsestranski jasnosti. Ker šola poleg tega pušča poln razmah individualnemu razpoloženju gojenca, se zdi njena pedagoška plat na višku in ker daje podlage, ne absolutnih formul, ker uči arhitektonsko misliti in smotreno kombinirati, nam ta dela obetajo samostojno mislečo in samostojno oblikujočo generacijo, ki bo izšla iz nje.

V publikaciji se brez razlike vrstijo dela učencev, pomešana z deli profesorja. Njegov duh je tudi, ki veže vse v celoto, in njegova sugestivna sila je, ki omogoča pri učencih dela, ki vzbujajo ali bi morala vzbuditi pozornost kot zanimivo formulirana mnenja o marsikaterem perečem arhitektonskem vprašanju našega mesta.

Tako je n. pr. Dušan Grabrijan napravil poskus, rešiti pereče vprašanje Narodne galerije. Načrt je iz dobe, ko še ni bilo danih trdnih tal za rešitev tega

vprašanja s pridobitvijo Narodnega doma. Galerijo projektira zunaj mesta v parku Tivoliju na desno od gradiča. V zvezi s tem predlaga popolno preureditev celega parka. Poslopje snuje popolnoma po modernih načelih največje porabnosti za dani namen. Tudi zunanjščina se odreka vsem nepristnim elementom in gradi estetsko formo zunanjščine samo iz notranje želitve stavbe kot nekoliko višjo kubično sredino in dve dolgi stranski krili z močno poudarjenimi horizontalami. Pri tem pa je srednji del neprimerno bogatejši od stranskih v stalni neločljivi zvezi s tektoniko stavbe. Masivna rustika nizkega pritličnega dela na padajoči črti terena nosi stopnjevaje lomljeni, bogato arhitektonsko in dekorativno obdelani pas, ki odgovarja glavnemu dohodu, nad njim pa je do zopet drobnega dekorativno zarobljenega vrha fasade gladka masivna stena, ki jo motijo samo tri okrogle odprtine, troje velikih oken pa je postavljenih neposredno na pritlični pas. Čudovita v svoji enostavni tektoniki in rafinirani netradicionalni dekorativnosti je ta fasada. — Drugi je projekt Franceta Tomažiča za regulacijo Krekovega in Vodnikovega trga. Da projektira odstranitev Mestnega doma in njegovo ponesrečeno vlogo nadomešča z velikopoteznim monumentalnim dohodom na Grad, temu se ne čudimo, ker vsi sami čutimo nevdržnost sedanjega položaja. Na Vodnikovem trgu predlaga odstranitev obstoječega kompleksa Mahrove hiše in kar je ž njim v zvezi, in stavi na njegovem mestu z zožitvijo tlorisa do širine napram trgu obrnjenega trakta semenišča poslopje, kjer naj bi bil konservatorij in mestni uradi. Trg dobi na ta način nazaj toliko pogrešani nekdanji arhitektonski okvir, Vodnikov spomenik pa svoje oporišče in pendant v ožjem delu trga začetkom Poljanske ceste. Stavba je zasnovana na istih osnovnih načelih kakor Narodna galerija, efekt zunanjščine pa popolnoma različen od onega in še bolj monumentalno enostaven.

Med izvršenimi deli vidimo Tomažičev nagrobni spomenik † Likoviču in Dušana Grabrijana spomenik Ketteju, Murnu in Cankarju. Plečnik objavlja prizidek k svoji hiši v Trnovem in bronast lesteneč za oljnate lučice, D. Grabrijan srebrn kelih, Tomažič pa srebrn ciborij za cerkev v Poljanah.

Med različnimi projekti nas zanima Plečnikov načrt za Stadion v Ljubljani, ki se že izvršuje, ter že svoj čas v Domu in svetu objavljeni zamisel Dragotina Faturja za regulacijo Marijinega trga v Ljubljani. Projekt je skrajno vpoštevanja vreden vsaj kot ideja ker omogočuje ohranitev arhitektonsko lepega starega mostu in obenem iz sedanjega prometnega križišča pred frančiškansko cerkvijo ustvarja resnično novo središče mesta, ki bi ga bilo treba seve arhitektonsko deloma šele izgraditi. Fr. Tomažiča načrt za adaptacijo Trgovske in obrtne zbornice v Ljubljani je medtem v velikem delu že izvršen. Važno je, da je znal izrabiti nenavadno visoko podstrešje brez bistvene spremembe zunanjščine, tako da kdor ne ve, kaj je bilo izpremenjeno, izpremembe na stavbi, ki je praktično pridobila celo nadstropje, niti ne zapazi. V zvezi z načrti učencev je zanimiv Plečnikov projekt za prizidek k neki obstoječi stavbi.

Med projekti za cerkvena dela so še vedno aktualni, po bogatosti raznovrstnih, po zasnovi zelo različnih rešitev pa za naše uborne arhitektonske raz-